

"بهستنی قهراردادی دهسته جهمعی، بهر به فر و فیلی خاوهن کورهکان دهگری"

ن: سه عید نه مانی

به کوټایی هاتنی وهرزی زستان و پینانه نیو یه کهم پرژهکانی بههار و سهری سالی تازهوه، کاروانی کوچی کریکارانی وهرزی، له شار و ناوچه جوړا و جوړهکانی ئیرانهوه به گشتی و کوردستان به تایبهتی، بهرهو کوره ناچور په زیهکان دهست پی دهکات. هه موو سالیک لهم سهر و بهنده دا قسه و باسیک له بوازی جوړا و جوړدا، له سهر هم مهسه لهیه، دیتته ناروه. لهم وتاره دا ههول نهدهم به شیوهیهک تیشک بخمه سهر چه ندلایه نیک له ههل و مهرجی کار و ژیان و خهباتی سالانه ی نهه به شه له چینی کریکاری ئیران. که بیبه شترین، چه وساوه ترین، و هاو زه مان، جه سوورترین به شی نهه و چینه یه.

کریکارانی وهرزی تیکه لیک له مندالانی کار، ژنان کریکار و خانه دار، کریکارانی پیاو، یان، سه رپه رسته بنه ماله کانن. جیاواز له وهی کو ی نهه کریکارانه له نامرؤقانه ترین ههل و مهرجی کار و حه سانه وه و پاک و خاوینی دا ژیان به سهر ده بن، به دهست چینیکی سه رمایه دار و خاوهن کاری چا وچنؤکه وه ده چه وسینه وه که به ناشکرا خو له دانی هه رچه شنه ئیمکاناتیکی ریفاهی به کریکاران نه دزیته وه. به رده وام له ریگای گوپال و نوینه ره کانیه وه له پیری خه له تاندن و چاوبه ستنی کی ریکاران دابوون و خو یان له و ماف و حه ق و حه قوقانه گیل کردوه که له سه رتاسه ری دنیا دا، و له ریگای خهباتی به رده وامی کریکارانه وه، بوونه ته نه مریکی واقع و به سهر خاوهنکاراندا سه پاون. نهه چینه له سه رمایه داران و خاوهنکاران حه قی بیمه و دابینکردنی شوینی نیشته جی بوونی بیهداشتی و ناوی خوارنده وهی خاوین بو کریکاران به رهوا نازانن و هه رگیز به ویستی خو یان له هه ولی دابین کردنیاندا نه بوون.

مندالان و ژنانی نیو ریزی نهه کریکارانه سه ره پای نه وهی له لایه ن خاوهن کارانه وه، وهک باقی کریکارهکانی تر، ده چه وسینه وه، له لایه ن سه رپه رسته بنه ماله شه وه، که باوک یان یه کیک له پیاوانی نهه و خیزانه یه، ده چه وسیندرینه وه. مندالانی کهم ته مه ن ده کی شری نه ژیر کاره وه. ژنان سه ره پای کاری قالب داری له مه دیدان دا، ده بی کارهکانی ماله وهش، که چیشت لیان و لیباس شتن و مندال خاوین کردنه وهیه، نه نجام بدات.

به شی زوری نهه کریکارانه، به ژن و پیاویانه وه، یان بیسه وادن یان به هو ی نه وهی که مه جالی دریزه دان به خویندیان نه بوه ناستی خوینده واریان له خوار دیپلومه وهیه. له و به شهش دا نه وه ژنانن که زورینه ی بیسه واد یان کهم سه واده کان پیکدی نن. به پیی ناماره کان 12 له سه دی خه لکی ئیران که متر له پیداو یستی راسته قینه ی به دهنیان کالری و هره گرن، کریکارانی کوره خانه کان، به گشتی، به هو ی کاری وهرزی و که مده رامه دی، له زومره ی نهه 12 له سه ده ی دانیشتونانی ئیرانن.

هەرۆك زۆرئیک له خۆینه‌رانی ئەم بابەتە ئاگادارن، کار له کورە ئاجور پەزیه‌کان دا له نیۆه‌پراست مانگی به‌ه‌اره‌وه دەست پێ دەکات، و تا کۆتاییه‌کانی وەرزی هاوین درێژە دەکێشی. پێویست به ئاماژەیه کاری قالب داری تەنیا له ناوچه سارده‌کان دا کۆتایی پێ دی، وه‌گه‌رنا له هیندیک شوینی دیکه‌ی وه‌ك جنوبی ئێران کاری قالب‌داری به‌رده‌وام ده‌بیت و له گشت شوینه‌کانی دیکه‌ش قه‌رم‌دار و چه‌رخ کیش و ... به‌رده‌وام کار ده‌کەن.

بزوتنه‌وه‌ی کرێکاری ئێران له‌م سالانه‌ی دوایدا به گشتی جموجۆلیکی هیوا به‌خشی به خۆیه‌وه دیوه، ئەگه‌ر بۆ پاراستنی ده‌ستکه‌وته‌کانیشی بووبیت له به‌رانبه‌ر ده‌ست درێژی نیزامی سه‌رمایه‌داری به گشتی و ئۆلیبرالیزم و سیستمی بازا‌ری ئازاد به تاییه‌تی. به‌لام کرێکارانی وەرزی و ئەو کرێکارانه‌ی ده‌چنه کورە‌خانه، بێ پسانه‌وه و سال به سال، له حاالی به‌ره‌وپێش‌ه‌وه چون دابوون بۆ ده‌سته‌به‌ر کردنی داواکاریه‌کانیان، که خۆی له زیادکردنی حه‌قه‌ده‌ست، به ده‌ست هیئانی بیمه‌ی بیکاری و دایین کردنی مه‌نزل و ئاوی بیه‌داشتی و پاک و خاوینی دا ده‌بینیته‌وه. بۆنموونه سالی رابردوو کرێکارانی کورە‌خانه شوینه جیا جیاکانی ئێران توانیان به‌خه‌باتی یه‌کگرتوانه‌ی خۆیان، نرخ‌ی هه‌ر 1000 خشت له 3000 – 3200 تمه‌نی سالی پێش‌تره‌وه بگه‌یه‌نه 4000، و له گه‌لیک شوین، بانتر له چوار هه‌زار یش.

سال نیه ئیمه شاهیدی مانگرتنی سه‌رکه‌وتوانه‌ی کرێکارانی کورە‌خانه‌کانی ناوچه جۆراو جۆره‌کانی ئێران نه‌بووبیتین. یه‌کگرتوویی کرێکاران له کاتی به‌رپوه‌بردنی مانگرتنه‌کان و به‌سه‌رکه‌وتن گه‌یاندنیان دا، هه‌ر کامه‌و خۆی جیگای شانازی و ده‌رس لیوه‌گرتنه. به‌لام، به‌داخه‌وه ئەم یه‌کگرتوویه، به ناچار، له کۆتایی هه‌ر ساله‌ی وەرزی کار دا تیکچوه و له هیچ به‌شیکه‌ی دیکه‌ی ژیا‌نی رۆژانه‌ی ئەم کرێکارانه دا خۆی ده‌رنه‌خستۆته‌وه. هه‌رچه‌ند دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌شیان له شوینی کار، له لایه‌ن چه‌وسینه‌رانه‌وه، ده‌ست درێژی کراوته سه‌ر ماف و به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانیان.

ئەم رۆژانه، سه‌ر و به‌ندی په‌یدا بوونی سه‌رکه‌له‌ی که‌سانی به نیو سه‌رکاریگه‌ر، واته گۆپاله‌کانی ده‌ستی خاوه‌ن کورە‌خانه. ئەم که‌سانه سه‌ر به گشت که‌لین و قوژینه‌کانی کوردستاندا ده‌کەن و به که‌ک وه‌رگرتن له لیکه‌له‌شانه‌وه‌ی ریزی یه‌کگرتوانه‌ی کرێکاران به شیوه‌یه‌ک له‌گه‌ل کرێکاران قه‌رارداد ده‌به‌ستن که به ته‌واوی له به‌رژه‌وه‌ندی خاوه‌ن کاردا‌یه و به زیانی کرێکاران. سه‌رکاریگه‌ر له‌م پیناوه‌دا پارهی‌ه‌کی باشی له لایه‌ن خاوه‌ن کاره‌وه ده‌ست ده‌که‌وی. به‌لام، کرێکاران چون به شیوه‌ی تاکه که‌سی قه‌رارداد ده‌به‌ستن، و به‌هۆی لیکنه‌دانه‌وه‌ی لایه‌نه جۆراو جۆره‌کانی به‌رز بوونه‌ی نرخ‌ی پێداوێستیه‌کانی ژیان، له سالی داها‌توودا، زه‌ره‌مه‌ند ده‌بن و دوا‌ی ئەوه‌ی له کورە‌خانه‌کان له ده‌وری یه‌ک کۆبوونه‌وه، تازه، به برینی خۆیان ده‌زانن و ناچار ده‌بن بۆ جوهرانی زیانه‌کانیان ده‌ست به‌ده‌نه مانگرتن.

که‌وا‌یه، پێویسته کرێکاران له ئیستاه و به هاوده‌نگی و دوا‌ی مه‌شوه‌ره‌ت کردن له‌گه‌ل یه‌کتری، قه‌رارداد له‌گه‌ل خاوه‌ن کار، یان نوینه‌ره‌که‌ی به‌ه‌ستن، و تا بۆیان ده‌کری به شیوه‌ی تاک له‌گه‌ل هیچ سه‌رکاریگه‌ر، یا خاوه‌ن کاریک دا قه‌رارداد نه‌به‌ستن. مه‌گه‌ر کاتیک دوا‌ی لیکدانه‌وه‌ی لایه‌نه جۆراو جۆره‌کانی هه‌ل و مه‌رجی

کار و بهرزبونهوهی نرخى پیداوېستیهکانى ژيان، له سالى داهاتوودا، به ئاکامیک گهیشتیبتن و لهسهر خالهکانى قهراردادى سالى نوى ساخ بوبیتنهوه. دیاره پهچاو کردنى ئەم مهسهلهیه به تهواوى له بهرژهوهندى کریکاران دایه و بهر به فر و فیلهکانى خاوهن کار دهگرى.
پتهوتر بیت پیزی خهباتى ههقخوازانهى کریکاران به گشتى و کریکارانى وهرزى به تایبهتى.

85/12/25